Mindenki szem a láncban: Elterjedt, de korántsem közismert módszer az átvilágítás a nemzetközi segélyszervezeteknél

Végtelenül ellentmondásosak a nagyobb segélyszervezetek bizonyos technológiai és adatkezelési módszerei, mutat rá tanulmányában, illetve monográfiájában Paragi Beáta, a Budapesti Corvinus Egyetem docense. A nagyobb segélyszervezetek körében általánosan elterjedt, de a közvélemény számára kevéssé ismert, hogy a tárolt személyes adatokat szűrik: leginkább a munkavállalóik, a beszállítóik és a partnereik adatait világítják át, a kedvezményezettekéit kevésbé.

Nemzetközi színtéren dolgozó, európai székhelyű segélyszervezetek nyilvánosan elérhető adatvédelmi tájékoztatóinak elemzése, egy online kérdőív, illetve kvalitatív interjúk segítségével vizsgálta Paragi Beáta, a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi docense, hogy a segélyezési szektorban milyen biztonsági, eredetileg a terrorizmus és a pénzmosás elleni nemzetközi küzdelmet szolgáló szűréseket (screening) alkalmaznak, és hogyan kommunikálják azokat nyilvánosan. A *Surveillance and Society* című folyóiratban tavaly megjelent tanulmányában, egy monográfiában, illetve a Medium.com-on publikált szakértői cikkében a szerző kiemeli: az átvilágítás számos segélyszervezetnél bevett, ám bizalmasan kezelt eljárás, amely sokkal kevésbé szabályozott, mint a pénzügyi szektorban alkalmazott megfelelői. Ritkán állnak rendelkezésre nyilvános információk a szűrésről (az alkalmazottak, helyi partnerek, önkéntesek, ritkább esetben a kedvezményezettek átvilágításának mikéntjéről), és az is csak általában egy-két sort jelent a webhelyeken közzétett adatvédelmi közleményekben.

A kevéssé transzparens adatkezelési módszerek és technikák azonban végtelenül ellentmondásosak. Ezek – miközben erősítik a bizalmat a donorállamok és a segélyszervezetek között – egyúttal növelik a Globális Dél államaiban, sokszor konfliktusövezetben élők segélyszervezetekkel szembeni kiszolgáltatottságát. Sőt, tovább konszolidálják azokat a hatalmi egyenlőtlenségeket, amelyek a Globális Észak donorai és segélyszervezetei, illetve a kedvezményezettek között alakultak ki.

A jellemzően konfliktusövezetben dolgozó nemzetközi segélyszervezetek ezreket, esetenként tízezreket foglalkoztatnak. Tevékenységüket pedig bizonyos mértékben azon állami és nem-állami szereplőkkel is kénytelenek koordinálni, amelyek jóváhagyásával – ám amelyek mellett, helyett vagy miatt – a helyi lakosságnak segítséget nyújtanak. Ez akár jelentheti azt is, hogy a gyanúsnak talált dolgozók vagy tranzakciós partnerek nevét ki kell adniuk a szuverenitást gyakorló hatalomnak.

Sokféle adatbázist és szoftvert használnak az összevetéshez

Részben a nehéz terep miatt köreikben általánosan elterjedt, hogy az alkalmazottaik, valamint partnereik – ritkábban az adományaikból közvetve vagy közvetlenül részesülő kedvezményezettek – hátterét kereskedelmi forgalomban elérhető adatbázisban ellenőrzik szerződéskötés előtt, illetve bizonyos rendszerességgel az adott munkaviszony vagy projekt időtartama alatt is. Ezek az adatbázisok egyebek mellett nemzetközi és kormányzati szankciós listákat tartalmaznak konszolidált formában. Ez a gyakorlat a globális, ám sokak által vitatott terror elleni küzdelem jegyében másfél-két évtizede ismert jelenség a szektor amerikai kormányzati forrásokból is gazdálkodó szegmensében. Az EU azonban csak az utóbbi fél évtizedben kötötte adományait olyan, szerződésekben megjelenő feltételhez, amely sajátos bűnüldözői szerepbe kényszeríti a segélyszervezeteket is.

A piacon többféle platform áll rendelkezésre a nem profitorientált ügyfelek számára is a jogszabályoknak, illetve az adományozás tényét és feltételeit rögzítő megállapodásoknak való megfeleléshez. Ezek hozzáférést kínálnak felhőalapú, *watchlistek* sokaságát tartalmazó, konszolidált adatbázishoz. Az ezekbe integrált listák egy része eredetileg nyilvánosan elérhető államok és nemzetközi szervezetek hivatalos honlapjain – pl. szankcióval sújtott személyeket és azok családtagjait felsoroló listák, bíróságok, adóhatóságok, bűnüldöző szervek által közzétett információk –, más részük a sajtóhírek és közösségimédia-megjelenések alapján listáz gyanúsnak tekintett személyeket. A segélyszervezet jogosultsággal bíró munkatársa, miután bejelentkezett az online rendszerbe, a szűrés során kizárhat egy-egy országot, ha nem bízik annak szankciós listáiban.

Az átvilágítás átláthatatlansága

Az átvilágítások célja, hogy a nemzetközi környezetben dolgozó segélyszervezetek megállapíthassák, felmerülnek-e olyan kockázatok, amelyek hatással lehetnek működésükre, hírnevükre vagy hitelességükre, valamint a jogi szabályozásnak való megfelelésre. Az online szűrésekkel a potenciálisan veszélyes, terrorista vagy pénzmosásban részt vevő személyeket, adott esetben szexuális erőszak elkövetésével vádolt egyéneket szeretnék kiszűrni, mielőtt szerződéses kapcsolatba lépnek velük. A nem kormányzati szervezetek érthető módon ugyanis nem akarják, hogy azzal vádolják őket, hogy hozzájárulnak a konfliktushoz, mert pénzt juttatnak „kockázatos”, szervezett bűnözéssel vagy terrorista szervezetekkel kapcsolatban álló személyeknek. A probléma csupán az, hogy a konszolidált adatbázisokban elérhető listák, illetve a listák kategóriái (pl. terrorista) sokszor politikai érdekeket tükröznek, és emberi jogi aktivisták, nemzeti önrendelkezési jogukért küzdő szervezetek és egyének, segélyszervezetek munkatársai, illetve politikai újságírók is listára kerülhetnek.

A segélyszervezetek a versenyszférában elterjed átvilágításokkal (szűrésekkel) bizonyítani tudják az elszámoltathatóságukat az adományozók felé, de eközben az adatvédelmi törvényekben előírt átláthatósági kötelezettség hatalmas kihívásokat jelent számukra. A tény, hogy egyre szélesebb körben kap figyelmet az, hogy milyen eszközökkel szereznek háttérinformációkat azokról a személyekről, akikkel kapcsolatba lépnek, egyben legitimitásukat is veszélyeztetheti:

> *„A segélyszervezetek adatkezelési gyakorlata és annak kommunikációja kényes kérdés nemcsak az érintettek emberi jogai miatt, hanem azért is, mert tovább politizálják a humanitárius segítségnyújtást. Ez megmagyarázhatja, hogy ezt a tevékenységet miért csak ritkán vitatják meg az érintettekkel, illetve miért marad kibeszéletlen sokszor még szektoron belül is, nemhogy a nyilvánosság előtt*” – mondta a kutatást végző Paragi Beáta, a Budapesti Corvinus Egyetem docense, akinek Bolyai-projektje a digitalizáció segélyszervezetekre gyakorolt hatását vizsgálja.

Sajtókapcsolat:

- press@uni-corvinus.hu

Eredeti tartalom: Budapesti Corvinus Egyetem

Továbbította: Helló Sajtó! Üzleti Sajtószolgálat

Ez a sajtóközlemény a következő linken érhető el: https://hellosajto.hu/19167/mindenki-szem-a-lancban-elterjedt-de-korantsem-kozismert-modszer-az-atvilagitas-a-nemzetkozi-segelyszervezeteknel/